

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Beogradska otvorena škola

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

89/2022

Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

IZVEŠTAJ EVROPSKE KOMISIJE O NAPRETKU SRBIJE VLAST I NJENI IZGOVORI

TEMA BROJA STR. 4–6

KOLUMNA STR. 13–15

Srbija i medijske (ne)slobode

NAGRAĐENI ZA KRŠENJE KODEKSA

AKTUELNO STR. 16–18

Srbija i neusklađivanje sa
spoljnom politikom EU

NOVA BOLJKA ZA PRISTUPNE PREGOVORE

PREDSTAVLJAMO STR. 19–21

Zelena agenda, teorija i praksa
TAPKANJE U MESTU

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

- 3** | **PREGLED MESECA**
- 4** | **TEMA BROJA**
Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije
VLAST I NJENI IZGOVORI
- 7** | **INTERVJU**
Srdan Cvijić
HOD PO TANKOJ ŽICI ZVANIČNOG BEOGRADA
- 10** | **U FOKUSU**
Portret Evropske političke zajednice
OKUPLJANJE U PRAGU
- 13** | **KOLUMNA**
Srbija i medijske (ne)slobode
NAGRAĐENI ZA KRŠENJE KODEKSA
- 16** | **AKTUELNO**
Srbija i neusklađivanje sa spoljnom politikom Evropske unije
NOVA BOLJKA ZA PRISTUPNE PREGOVORE
- 19** | **PREDSTAVLJAMO**
Zelena agenda, teorija i praksa
TAPKANJE U MESTU

PRIJAVITE SE OVDE DA REDOVNO DOBIJATE MESEČNI BILTEN O PROCESU PREGOVORA SRBIJE SA EU

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Bulevar oslobođenja 177, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Jorgačević, Branislav Cvetković, Miljana Jovanović

Autori: Miljana Jovanović, Branislav Cvetković, Kolumna - Tijana Obradović, Fokus -Andrijana Lazarević, Aktuelno - Sofija Popović i Predstavljamo - Damir Dizdarević i Lazar Jovčić

Lektura i korektura: Marijana Milošević

Dizajn i prelom: Damir Matić

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji” koji Beogradska otvorena škola realizuje uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneti u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje Beogradske otvorene škole i donatora.

3. oktobar

Usvojen Evropski zakon o slobodi medija

Evropska komisija usvojila je Evropski akt o slobodi medija koji sadrži skup pravila kojima se štiti i unapređuje sloboda i nezavisnost medija u Evropi. Uredba koju je Komisija usvojila odnosi se na odbranu medija od političkog uticaja, kao i stavljanje fokusa na nezavisno funkcionisanje medija. To znači da mediji treba da imaju nezavisno i stabilno finansiranje, a vlasništvo nad njima mora biti transparentno.

Više...

5. oktobar

Predstavljen izveštaj Stanje demokratije u Srbiji

Centar savremene politike predstavio je još jedan izveštaj o stanju demokratije u Srbiji. Izveštaj pokriva period od oktobra 2021. do septembra 2022. godine. Prema Izveštaju, u Srbiji se mogu videti divergentni procesi koji otežavaju jasnu sliku i konačan zaključak o tome da li je Srbija napredovala po pitanju demokratije ili ne. **Više...**

6. oktobar

Održan Samit Evropske političke zajednice u Pragu

Prvi Samit inicijative Evropska politička zajednica održan je 6. i 7. oktobra u Pragu. Na Samitu su učestvovali lideri/liderke država kao i predstavnici/predstavnice evropskih institucija. Cilj održavanja susreta bio je, prema rečima Žozeпа Borelја, prilika za započinjanje izgradnje novog međunarodnog poretka bez Rusije. Samit će se održavati dva puta godišnje. **Više...**

12. oktobar

Izveštaj Evropske komisije beleži nazadovanje u Poglavlju 31

Prema poslednjem Izveštaju Evropske komisije, prvi put od početka pregovaračkog procesa zabeleženo je nazadovanje Srbije u nekom pregovaračkom poglavlju. Neusklađivanje Srbije sa spoljnopolitičkim deklaracijama Evropske unije rezultiralo je najnižim procentom usklađenosti za zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom Evropske unije. **Više...**

18. oktobar

Šef Delegacije Evropske unije u Srbiji uručio Izveštaj predsedniku Parlamenta

Emanuel Žiofre, šef Delegacije Evropske unije u Srbiji uručio je godišnji Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije i istakao da se u dokumentu podvlači neophodnost usklađivanja Srbije sa spoljnom i bezbednosnom politikom Evropske unije. **Više...**

Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije

VLAST I NJENI IZGOVORI

Čini se da makar deo zvaničnika, parlamentaraca Evropske unije gubi strpljenje i želi oročavanje procesa proširenja do 2030. Spoljnopolitički odbor Evropskog parlamenta je takvu inicijativu usvojio, međutim, male su šanse da će isto učiniti Savet Evropske unije. Nažalost, još su manje šanse da naša država ozbiljno shvati i uvaži to kao ostvarivu mogućnost.

Beograd, Palata Srbija, lokacija još jedne konferencije za medije. Povod – Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije za 2022. godinu. Ambasador Evropske unije u Srbiji Emanuel Žiofre, uz prigodne reči: „Verujemo da vredi ulagati u Srbiju, jer želimo da Srbija bude deo naše porodice”, svečano je uručio Predsedniku Republike Srbije Aleksandru Vučiću i ministarki za evropske integracije u tehničkom mandatu Jadranki Joksimović Izveštaj o napretku Srbije (u plavim koricama).

I pre nego što je Izveštaj stigao u ruke srpskih zvaničnika i zvaničnica, spekulisalo se u kakvom tonu će biti, pripremaju li već naši zvaničnici teren da kritike odbace i opravdaju potencijalno loše ocene i ima li on težinu – kako bi se pozvali na odgovornost nosioci vlasti u Srbiji.

Baš uoči njegove objave, ministarka evropskih integracija oprezno je najavila da će ovog puta, zbog geopolitičke obojenosti, Izveštaj biti oštrije prema Srbiji. I bila je u pravu. Samo što nije reč isključivo o geopolitičkoj obojenosti.

Oštar ton, rezultati slabi

Prvi put od početka pregovora, Izveštaj je prepoznao nazadovanje u jednom od pregovaračkih poglavlja. Neusklađivanje sa spoljnopolitičkim deklaracijama Unije dovelo je do toga da procenat usklađenosti bude svega 45%. Prema predsednikovim rečima, to je politička odluka koju je Srbija donela svesna posledica koje je čekaju. Novinarka portala *European Western Balkans* Sofija Popović ističe da je ovogodišnji Izveštaj znatno kritičniji nego prethodni, a sama činjenica da je Evropska komisija prvi put zabeležila u nekoj oblasti nazadovanje, dovoljno je za taj zaključak.

Pored nazadovanja u oblasti Poglavlja 31, Evropska komisija mapirala je kritične oblasti koje su takve već duže vreme, a tiču

se: stanja demokratije, vladavine prava, borbe protiv korupcije, slobode izražavanja i okupljanja. U najvećem broju poglavlja i ove godine Evropska komisija zabeležila je samo „ograničeni napredak”, dok je za tri utvrdila potpuno odsustvo napretka.

„Evropska komisija nam svojim dokumentovanjem stanja pomaže da shvatimo kako sporo i neubedljivo vlasti Srbije rade na ostvarenju jednog od najviših nacionalnih interesa – članstvu Srbije u Evropskoj uniji. Međutim, do velikog broja građana Izveštaj dolazi posredstvom zvaničnog tumačenja, u kojem nekako uvek Unija ispadne više kriva za loše ocene nego vlasti Srbije.” Jelena Pejić Nikić

I narodni poslanik Zeleno-levog kluba, Ne davimo Beograd, Moramo i član Odbora za evropske integracije Robert Kozma ističe da je neuvodenje sankcija Rusiji samo jedan u nizu problema: „Neispunjavanje zahteva Evropske unije da Srbija uvede sankcije Rusiji samo je jedan od problema koji se navode u Izveštaju, a koji vlast koristi kao izgovor za dodatno usporavanje procesa pridruživanja Evropskoj uniji. U Izveštaju, kao i na njegovom predstavljanju u Evropskom parlamentu, jasno se ukazuje na to da Srbija ima ozbiljnih problema sa slobodom medija, borbom protiv korupcije, energetsom bezbednošću, zaštitom životne sredine, a posebno sa zagađenjem vazduha.”

Koordinatorica koalicije prEUgovor i istraživačica Beogradskog centra za bezbednosnu politiku Jelena Pejić Nikić naglašava da su ovogodišnje kritike, koji je Komisija izdvojila, znatno jasnije, dok je prošlogodišnji Izveštaj Evropske komisije bio namerano blaži, kao priprema za otvaranje Klastera 4. „Trebalo bi imati u vidu i specifičan jezik konstruktivne dvosmislenosti koji se u

Izvor: European Western Balkans

izveštajima koristi. On je uvek blaži od kritika koje vlastima Srbije upućuje civilno društvo koje prati reforme u procesu evropskih integracija. Međutim, u ovom Izveštaju se primećuje oštrij ton na pojedinim mestima, a ponegde i vapaj za promenama, u meri u kojoj to birokratski rečnik dozvoljava”, dodaje Jelena Pejić Nikić.

„Zanimljivo je što se prvi put direktno navode afe-
re poput Krušika i Telekoma. Ta pitanja nemaju
veze sa sankcijama Rusiji, već predstavljaju nast-
vak ovdašnjeg urušavanja vladavine prava i demo-
kratije. Izjava ministarke Joksimović deo je oč-
ekivanog folklora relativizacije Izveštaja Evropske
komisije” smatra Sofija Popović.

Priprema terena i ulazak u produžetke

Kao što je pomenuto, ministarka za evropske integracije Jadranka Joksimović najavila je da će Izveštaj, i pored ogromnog pomaka u oblasti vladavine prava i ekonomije, biti dosta kritičan prema Srbiji jer je, prema njenim rečima, obojen geopolitičkim elementima, te samim tim i kritičan prema postavljanju Srbije ka Ruskoj Federaciji u toku ukrajinske krize. Čini da je to bio (ne)uspešni pokušaj pripreme javnosti na lošu ocenu i prikriivanja ostalih, loše ocenjenih oblasti u Izveštaju.

„Zanimljivo je što se prvi put direktno navode afe-
re poput Krušika i Telekoma. Ta pitanja nemaju veze sa sankcijama Rusiji, već pred-
stavljaju nastavak ovdašnjeg urušavanja vladavine prava i demo-
kratije. Izjava ministarke Joksimović deo je očekivanog folklora
relativizacije izveštaja Evropske komisije” smatra Sofija Popović.

Stavljanjem fokusa na geopolitičke izazove koji se nalaze pred Srbijom u javnosti su skrajnute preporuke, kao i zabrinutosti Evropske komisije u vezi s demokratskim standardima, vladavinom prava, slobodom medija i borbom protiv korupcije. Prema mišljenju Jelene Pejić Nikić, za loše ocene nije kriva ni nova metodologija, ni pristrasnost i paušalnost birokrata, već problem koji je svima očigledan i prihvatljiv, pogotovo prihvatljiv za domaće javno mnjenje kome su ovakva tumačenja Izveštaja i namenjena.

„Da bi integracija bila uspešna, neophodno je uspostaviti standarde u borbi protiv kriminala i korupcije, omogućiti slobodu medija i prekinuti kampanju vređanja opozicije”, ističe Robert Kozma. On dalje naglašava da pitanje sankcija i nemogućnost vladajuće stranke da održi orijentaciju ka Evropskoj uniji u izmenjenim geopolitičkim okolnostima predstavlja samo lak izgovor.

Godišnji pregled (ne)odgovornosti

Zbog načina na koji je Izveštaj predstavljen, pripreme javnosti na njegovo objavljivanje i traženja krivca za loše ocene otvara

se pitanje njegove svrsishodnosti. Da li je on povod za jednogodišnje sukobljavanje perspektiva iz koje se tumači ili ima dodatni značaj? Poziva li Izveštaj na odgovornost, unapređivanje procesa, podstiče li na usvajanje preporuka ili služi kao godišnji pregled neodgovornosti?

„Izveštaj Evropske komisije bi u teoriji trebalo da bude i pregled stanja ostvarenih rezultata u pregovaračkom procesu sa preporukama koje će države kandidati u narednom izveštajnom periodu sprovesti kako bi se što više približili standardima neophodnim za članstvo. Međutim, prema načinu na koji vlasti u Srbiji dočekuju Izveštaj Evropske komisije, o čemu svedoče izjave najviših državnih funkcionera, sumnjam da će nova Vlada ocene Komisije prihvatiti u dobroj meri i koristiti kao vodič za narednu godinu”, kaže Sofija Popović.

Zbog načina na koji je Izveštaj predstavljen, pripreme javnosti na njegovo objavljivanje i traženja krivca za loše ocene otvara se pitanje njegove svrsishodnosti. Da li je on povod za jednogodišnje sukobljavanje perspektiva iz koje se tumači ili ima dodatni značaj? Poziva li Izveštaj na odgovornost, unapređivanje procesa, podstiče li na usvajanje preporuka ili služi kao godišnji pregled neodgovornosti.

S obzirom na to da je u zvaničnim dokumentima članstvo u Evropskoj uniji jedan od najbitnijih nacionalnih i spoljnopolitičkih ciljeva, pomenut i u ekspozu nove/stare premijerke Ane Brnabić, ophođenje i odgovornost prema Izveštaju je u najmanju ruku upitna.

„Izveštaj bi trebalo da bude nepristrasan pregled stanja i situacije. U demokratskom sistemu to bi podrazumevalo i da vlast bude pozvana na odgovornost, ukoliko ne zna, ne ume ili ne želi da dela u skladu sa proklamovanim ciljem ulaska Srbije u Evropsku uniju”, ističe Robert Kozma.

Koordinatorica koalicije prEUgovor Jelena Pejić Nikić smatra da je na građanima da pozovu političke predstavnike na odgovornost: „Evropska komisija nam svojim dokumentovanjem stanja pomaže da shvatimo kako sporo i neubedljivo vlasti Srbije rade na ostvarenju jednog od najviših nacionalnih interesa – članstvu Srbije u Evropskoj uniji. Međutim, do velikog broja građana Izveštaj dolazi posredstvom zvaničnog tumačenja, u kojem nekako uvek Unija ispadne više kriva za loše ocene nego vlasti Srbije.”

Paralelno s predviđenim vremenom objavljivanja Izveštaja za 2023. godinu, nova Vlada Republike Srbije obeležavaće godinu dana svog oročenog rada. Pitanje je koliko će u fokusu rada biti evropske integracije, a koliko priprema za novi izborni ciklus. Čini se da će situacija za druge zemlje u regionu biti ipak malo bolja. U decembru nas očekuje novi Samit lidera Zapadnog Balkana i Evropske unije, a dodatni podstrek biće i

„Neispunjavanje zahteva Evropske unije da Srbija uvede sankcije Rusiji samo je jedan od problema koji se navode u Izveštaju, a koji vlast koristi kao izgovor za dodatno usporavanje procesa pridruživanja Evropskoj uniji. U Izveštaju, kao i na predstavljanju Izveštaja u Evropskom parlamentu, jasno se ukazuje na to da Srbija ima ozbiljnih problema sa slobodom medija, borbom protiv korupcije, energetskom bezbednošću, zaštitom životne sredine, a posebno sa zagađenjem vazduha.” Robert Kozma

najavljeno sticanje statusa kandidata za Bosnu i Hercegovinu. S druge strane, čini se da makar deo zvaničnika, parlamentarca Evropske unije gubi strpljenje i želi oročavanje procesa proširenja do 2030. Spoljnopolitički odbor Evropskog parlamenta je takvu inicijativu usvojio, međutim, male su šanse da će isto učiniti Savet Evropske unije. Nažalost, još su manje šanse da Srbija ozbiljno shvati i uvaži to kao ostvarivu mogućnost.

*Branislav Cvetković i Miljana Jovanović,
Beogradska otvorena škola*

Intervju, Srđan Cvijić

HOD PO TANKOJ ŽICI ZVANIČNOG BEOGRADA

▶ **Posledice nesvrstavanja Srbije se za sada osećaju kroz pojačanu retoriku kada je reč o krajnjem ishodu normalizacije odnosa sa Kosovom. Dok se ranije o tome uglavnom šaputalo, sada se o međusobnom priznanju govori javno, a rekao bih i glasno. Evropska komisija je u svom Izveštaju za Srbiju zaključila da u Poglavlju 31, koje se odnosi na usklađivanje sa spoljnom i bezbednosnom politikom Evropske unije, Srbija napravila nazadovanje, što je prvi put da se po novoj metodologiji pristupnih pregovora ovakva mogućnost spominje.**

Ukrajinska kriza podstakla je solidarnost među evropskim državama, ojačala saradnju u zajedničkom odgovoru na geopolitičke izazove. Srbija je jedina zemlja kandidat za članstvo koja se nije uskladila sa spoljnopolitičkim deklaracijama Evropske unije. O tome koliko ovakvo nesvrstavanje košta, zašto je neophodno odgovorno voditi proces pregovaranja sa Unijom i kako će u narednom period izgledati evropska integracija Zapadnog Balkana, razgovarali smo sa Srđanom Cvijićem iz Beogradskog centra za bezbednosnu politiku.

Beogradska otvorena škola: Rat u Ukrajini je na tlo Evrope vratio realistički pristup bezbednosti. Koliko je rat uticao na preoblikovanje bezbednosne arhitekture Evropske unije? Gde uočavamo najviše promena?

Uz vrlo malo disonantnih tonova, imamo do sada neviđeno političko jedinstvo kada je reč o zajedničkoj spoljnoj politici prema ruskom agresoru. Posle više od 20 godina promenljivih, ali uglavnom nategnutih, odnosa sa Putinovim režimom u Rusiji, može se reći da smo 24. februara 2022. godine, bez ikakve sumnje, ušli u doba novog hladnog rata u Evropi.

Srđan Cvijić: Prva, rekao bih, tektonska promena, ogleda se u tome što je Evropska unija prvi put odlučila da koristi svoj budžet za kupovinu naoružanja i vojne opreme. Za pomoć Ukrajini predviđeno je do pet milijardi evra kroz Evropski instrument mirovne pomoći, i naravno kroz bilateralnu pomoć mnogih zemalja članica Evropske unije. Uz to, uz vrlo malo disonantnih tonova, imamo do sada neviđeno političko jedinstvo kada je reč o zajedničkoj

Izvor: Lična arhiva

spoljnoj politici prema ruskom agresoru. Posle više od 20 godina promenljivih, ali uglavnom nategnutih, odnosa sa Putinovim režimom u Rusiji, može se reći da smo 24. februara 2022. godine, bez ikakve sumnje, ušli u doba novog hladnog rata u Evropi.

BOŠ: Kriza je ojačala solidarnost evropskih država u odgovoru na rusku agresiju. Ipak, Srbija nije deo zajedničkog evropskog odgovora. Šta su posledice nesvrstavanja?

SC: Posledice nesvrstavanja se za sada osećaju kroz pojačanu retoriku kada je reč o krajnjem ishodu normalizacije odnosa

sa Kosovom. Dok se ranije o tome uglavnom šaputalo, sada se o međusobnom priznanju govori javno, a rekao bih i glasno. Evropska komisija je u svom Izveštaju za Srbiju zaključila da u Poglavlju 31, koje se odnosi na usklađivanje sa spoljnom i bezbednosnom politikom Evropske unije, Srbija napravila nazadovanje, što je prvi put da se po novoj metodologiji pristupnih pregovora ovakva mogućnost spominje. Iako je malo verovatno da će Evropski savet odlučiti da Srbiju shodno sa ovim Izveštajem Evropske komisije i kazni suspenzijom pregovora, svakako postaje jasno da većina država Evropske unije na Srbiju sve manje i manje gleda kao na prijateljsku zemlju.

Iako je malo verovatno da će Evropski savet odlučiti da Srbiju, shodno izveštaju Evropske komisije, i kazni suspenzijom pregovora, svakako postaje jasno da većina država Evropske unije na Srbiju sve manje i manje gleda kao na prijateljsku zemlju.

BOŠ: Prema Analizi Centra za međunarodne i bezbednosne poslove, za prvih šest meseci 2022. godine, procenat usklađenosti Srbije sa spoljnopolitičkim deklaracijama Evropske unije iznosi 44%. Prvi put u poslednjih 12 godina Srbija se uskladila sa trima deklaracijama protiv Rusije, koje se tiču sajber napada na Ukrajinu, gomilanja ruske vojske na granicama Ukrajine i podršci pružanju usluga diplomatskog prisustva Evropske unije u Kijevu. Jesu li ove deklaracije precizno odabrane kao najmanje štetne po srpsko – ruske odnose ili nam usklađivanje sa njima govori nešto drugo?

SC: Mislim da su precizno odabrane kako bi u određenoj meri odgovorile na očekivanja Zapada, a kako bi se istovremeno izbeglo da se Kremlj naljuti. Rusija je izbegla da kritikuje glasanje Srbije za deklaracije Generalne skupštine Ujedinjenih nacija koje osuđuju Rusiju, te je jasno da im ovo posebno ne smeta. Ovde se bez sumnje radi o nastavku hoda po tankoj žici režima u Beogradu. S jedne strane se prave mali koraci ka usklađivanju kako bi se zadovoljio Zapad, s druge strane se ne uvode sankcije prema Rusiji.

BOŠ: Sredinom jula, Severna Makedonija i Albanija nakon godina čekanja otvorile su pristupne pregovore sa Evropskom unijom. U regionu prisutan je skepticizam prema procesu pristupanja s obzirom na dugo trajanje. Šta možemo očekivati od Samita lidera Zapadnog Balkana i Evropske unije koji će se održati u decembru?

SC: Najbolje sto možemo da očekujemo je usvajanje predloga Evropske komisije, a to je dodeljivanje statusa kandidata Bosni i Hercegovini i liberalizaciju viznog režima za Kosovo. Posebno

će druga mera značajnije povećati entuzijizam kao i veru u buduće članstvo u Evropskoj uniji, barem kada je o Kosovu reč. Bojim se da ove, dobre vesti, neće imati neki poseban efekat u npr. Crnoj Gori, gde politička elita očekuje ubrzano članstvo zemlje u Evropskoj uniji, a ni kod ostalih zemalja kandidata.

BOŠ: Podsticanje saradnje u okviru formata Otvoreni Balkan jedni ocenjuju kao odličnu regionalnu inicijativu koja će nas pripremiti za saradnju u Uniji, dok drugi smatraju da se na ovaj način podriva proces integracije. Kako Vi to vidite?

SC: Mislim da je jako važno da se izbegne nepotrebno dupliranje regionalnih inicijativa kao što su Otvoreni Balkan i Berlinski proces. Takođe, smatram da je jako važno da bilo koja inicijativa uključi sve na Zapadnom Balkanu, a ne samo neke države. Ključno je i da inicijative regionalne saradnje ne budu viđene kao alternativa budućem članstvu država regiona u Evropskoj uniji. Bez budućeg članstva u Uniji, regionalna ekonomska saradnja između tako malih ekonomija bi veoma podsećala na šetnju po zatvorskome krugu. Značajno je i da bilo koji oblik regionalnog ekonomskog prostora u potpunosti poštuje zakonsku regulativu Evropske unije.

Ključno je i da inicijative regionalne saradnje ne budu viđene kao alternativa budućem članstvu država regiona u Evropskoj uniji. Bez budućeg članstva u Uniji, regionalna ekonomska saradnja između tako malih ekonomija bi veoma podsećala na šetnju po zatvorskome krugu.

BOŠ: Kažete da je dupliranje regionalnih inicijativa nepotrebno, međutim, Unija ipak podržava obe inicijative.

SC: Nije tajna da je aktuelni komesar Varhelji stvorio utisak da podržava Otvoreni Balkan. Ovo, međutim, nije zvanična pozicija niti Evropske komisije niti Evropske unije. Oko ovoga ne postoji konsenzus. Brojne države članice, ako ne i većina, podržavaju nastavak inicijative Berlinskog procesa i Zajedničko regionalno tržište (CRM) u okviru njega, i u novembru očekujemo da Nemačka nastavi sa inicijativama u okviru ovog procesa. Najbolje bi bilo ako bi se ove dve inicijative spojile u jednu i ako bi svi na Zapadnom Balkanu učestvovali u njima, naravno, uz ispunjenje uslova o kojima sam vam već pričao.

BOŠ: Nedavno je prošla 22-godišnjica petooktobarskih promena. Da Vam je tada neko kazao da će se za 22 godine ratovati u Evropi, a da Srbija neće biti deo Evropske unije, šta biste mu rekli?

SC: Ne bih mu/joj verovao. Moj pokojni otac je ceo život posvetio budućem članstvu Srbije u Uniji. Preminuo je 2015. ne dočekavši ispunjenje životnog sna. Devedesete su bile poraz jedne generacije. Ne smemo da dozvolimo sadašnjim vlastodršcima da nas povedu u naredni, jer se bojim da se od njega, kao nacija, ne bismo povratili.

////////////////////////////////////

Devedesete su bile poraz jedne generacije. Ne smemo da dozvolimo sadašnjim vlastodršcima da nas povedu u naredni, jer se bojim da se od njega, kao nacija, ne bismo povratili.

////////////////////////////////////

BOŠ: Možemo li reći da je danas Srbija zemlja koja iskreno i politički odgovorno pregovara o članstvu u Evropskoj uniji?

SC: Ne možemo. U poslednjih deset godina, režim Aleksandra Vučića, kroz medije koje kontroliše, vodi konstantnu antievropsku propagandu, kao da mu je cilj da Srbiju pretvori u neku rusku guberniju, a ne državu članicu Evropske unije. Rušenje i zarobljavanje institucija od strane stranke na vlasti, katastrofalno demokratsko nazadovanje, sigurno Srbiju ne kvalifikuju za buduće članstvo, i za to nije kriv niko drugi već predsednik Vučić koji svu vlast i zemlji drži u svojim rukama.

*Branislav Cvetković i Miljana Jovanović,
Beogradska otvorena škola*

Portret Evropske političke zajednice

OKUPLJANJE U PRAGU

Koja je svrha novog evropskog foruma kada je kontinent već tonuo pod teretom postojećih tela i organizacija sa zbujujućim akronimima? Kako taj forum može unaprediti saradnju na zajedničkim projektima bez institucionalizacije kojoj bi se UK i druge članice koje nisu članice EU mogle prikloniti? Zašto je, ipak, reč o važnoj zajednici? Šta ona znači za

Zapadni Balkan?

U ovom istorijskom trenutku, kada je bezbednost Evrope dovedena u pitanje, „jasno je da moramo pronaći način da razmišljamo o našoj Evropi, njenom jedinstvu i stabilnosti, bez slabljenja bliskosti izgrađene unutar naše Evropske unije”, poručio je predsednik Francuske Emanuel Makron 9. maja. Taj govor održao je u Evropskom parlamentu povodom Dana Evrope i završne ceremonije Konferencije o budućnosti Evrope, koja je i organizovana na njegovu inicijativu. Tada je predstavio i svoju novu idejnu tvorevinu – Evropsku političku zajednicu (*European Political Community – EPC*). O čemu je reč? Rečeno je da će Evropska politička zajednica (u daljem tekstu EPC), kao najnoviji diplomatski forum za političku koordinaciju između evropskih zemalja, promovisati politički dijalog i saradnju o pitanjima od zajedničkog interesa, u cilju jačanja bezbednosti, stabilnosti i prosperiteta evropskog kontinenta. Važno je napomenuti da ona ne zamenjuje postojeće organizacije, strukture ili procese, niti je njen cilj stvaranje novih organizacija u ovoj fazi, kako se ističe na sajtu Češkog predsedavanja Savetu EU.

Bivši francuski predsednik Fransoa Miteran je promovisao koncept „evropske konfederacije” pre više od 30 godina, ali on nikada nije zaživeo. Tada, kao i sada, bezbrojni evropski programi učinili su da ovaj napor bude označen kao „političko minsko polje”. A susret početkom oktobra pokazao je da tih mina ima prilično i dan-danas.

Materijalizacija te ideje usledila je samo šest meseci kasnije – sastanak Evropske političke zajednice, u srcu Evrope, okupio je lidere sa celog kontinenta, 6. oktobra 2022. u Pragu, uoči neformalnog Samita šefova država ili vlada EU koji je usledio dan nakon toga.

Bivši francuski predsednik Fransoa Miteran je promovisao koncept „evropske konfederacije” pre više od 30 godina, ali on nikada nije zaživeo. Tada, kao i sada, bezbrojni evropski programi učinili su da ovaj napor bude označen kao „političko minsko polje”. A susret početkom oktobra pokazao je da tih mina ima prilično i dan-danas.

Težina reči

Događaj u Pragu je prvi sastanak Evropske političke zajednice – grupe zemalja EU i zemalja koje nisu članice EU. Kako je i najavljeno, sastanak je okupio lidere iz 44 evropske države „na ravnopravnoj osnovi i u duhu jedinstva”, što je litvanskog predsednika Gitanas Nauseda asociirao na „Ujedinjene nacije u Evropi”.

Kao najznačajnija postignuće predstavljen je sam čin okupljanja 44 lidera zemalja u Evropi, jedinstvenom skupu te vrste, koji je, isključujući iz učešća Rusiju i Belorusiju, imao cilj da pošalje poruku da Evropa nastoji da gradi novi poredak bez dve pomenute države.

Pored EU27, u Praškom dvorcu svoje mesto su našli i predstavnici šest zemalja Zapadnog Balkana (Albanija, Severna Makedonija, Kosovo*, Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora), zemlje tzv. Pridruženog trija (*Associated Trio*) (Gruzija, Moldavija, Ukrajina), Jermenija i Azerbejdžan, kao i četiri zemlje članice EFTA (Norveška, Švajcarska, Island i Lihtenštajn), i na kraju, najvažnije – Velika Britanija i Turska.

Strani mediji su sastanak opisali kao skup: govora, sastanaka jedan na jedan i okruglih stolova, sa dvema glavnim temama – rat u Ukrajini i posledična kriza energenata.

Izvor: Politico

Kao najznačajnija postignuće predstavljen je sam čin okupljanja 44 lidera zemalja u Evropi, jedinstvenom skupu te vrste, koji je, isključujući iz učešća Rusiju i Belorusiju, imao cilj da pošalje poruku da Evropa nastoji da gradi novi poredak bez dve pomenute države.

Sada već bivša premijerka Velike Britanije, zvezda sastanka, toplo je dočekana od strane predsednika Francuske rečima da je Britanija „ostrvo, ali se ovo ostrvo nije pomerilo sa kontinenta” dok delimo „iste vrednosti i istoriju”.

Kvadrilateralni sastanak predsednika Azerbejdžana Ilhama Alijeva, premijera Jermenije Nikola Pašinjana, predsednik Evropskog saveta Šarla Mišela i predsednik Francuske Emanuela Makrona, a marginama Samita, označen je kao izuzetno značajan korak u borbi za smanjenje tenzija između dve države. Kasnije tog dana, predstavnici dve države pristali su i na još jedan bilateralni sastanak koji je rezultirao pristankom Jermenije da omogući rad civilne misije EU duž granice sa Azerbejdžanom. Azerbejdžan je u tom duhu izrazio pristanak za saradnju sa ovom misijom, koja će svoje aktivnosti započeti u oktobru i trajće najviše dva meseca.

Ipak, jednodnevni sastanak nije bio dovoljan da lideri postignu konsenzus oko glavnog pitanja – energije, tačnije daljeg

razvoja projekta gasovoda MidCat, koji povezuje Španiju s Nemačkom i ostatkom Evrope. Francuski predsednik, kao protivnik ove ideje, rekao je da je potrebno pet do osam godina za izgradnju i da se sadašnji gasovodi ionako koriste samo između 50% i 60%. „Mislim da je naš prioritet da imamo elektroenergetske interkonekcije u Evropi i ja sam naklonjeniji tim projektima”, zaključio je Makron.

Iako je bila povod za sastanak, Ukrajina se ne može pohvaliti konkretnim benefitima koje joj je ovaj sastanak doneo. Ukrajinski predsednik Volodimir Zelenski iskoristio je svoje video-obraćanje da pozove „ne samo evropske lidere, već i lidere mira” na bezbednosne garancije, nakon obećanja njegove zemlje da će se pridružiti NATO-u. Jedino šta je dobio jesu obećanja Makrona da će nastaviti vojno i finansijski da pomaže Ukrajini i uveravanja premijerke Velike Britanije koja je pozvala svoje kolege da moraju biti „čvrsti dok se ne osigura konačna pobjeda Ukrajine u ovom ratu”.

Povratak otpisanih

Britanija je raznela 60 godina istorije Evropske unije kada je 2016. postala prva članica koja je napustila blok. Iako je EU uspeła da povрати izgublenu ravnotežu, učešće Velike Britanije u EPC moglo bi se shvatiti kao poruka drugim članicama skeptičnim u EU da bi i one mogle da uđu kao bivši članovi – posebno

imajući u vidu nedavnu nepopustljivost Londona oko nerešenog protokola Severne Irske.

Premijerka Velike Britanije, zvezda sastanka, toplo je dočekan od strane predsednika Francuske rečima da je Britanija „ostrvo, ali se ovo ostrvo nije pomerilo sa kontinenta” dok delimo „iste vrednosti i istoriju”. Premijerka je na to uzvratila rečima da se „Evropa suočava sa svojom najvećom krizom od Drugog svetskog rata i mi smo se suočili sa njom zajedno jedinstvom i odlučnošću”. Sada već bivša premijerka Trus je dalje ohrabrila druge nacije da prekinu evropsko oslanjanje na ruska fosilna goriva brže nego što je planirano, ali ih je istovremeno pozvala da ove zime drže otvorene naftne i gasne interkonektore.

Neki od predloga za dalje funkcionisanje ove političke zajednice jesu da bi mogla da funkcioniše bez veta i da radi u geopolitički relevantnim oblastima koje još nisu u nadležnosti EU, uz obezbeđivanje finansijskih sredstva za dublju saradnju u oblasti energetike i klime, bezbednosti i odbrane, kao i ekonomsku i društvenu konvergenciju.

Makron i Trus iskoristili su ovaj istorijski trenutak da označe novu etapu u svojim odnosima, najavljujući francusko-britanski samit koji će se održati iduće godine, uz uveravanja da će raditi na povećanju saradnju u oblasti migracija i civilne nuklearne energije.

Gde je u svemu tome Zapadni Balkan?

Kod država kandidata za članstvo, s momentom predstavljanja ideje EPC-a javila se i bojazan da ona može značiti šansu za udaljavanje od evropske perspektive. Da to nije slučaj potvrdila je i sama Vjosa Osmani, predsednica Kosova*, koja je dobila uverenja od predsednika Makrona da „EPC nije zamena za proces evropskih integracija Zapadnog Balkana”. Štaviše, „ova politička zajednica mogla bi da znači još jednu diplomatsku priliku za angažovanje zemalja kandidata”.

Nemački kancelar Olaf Šolc rekao je da je ovaj događaj prilika da se poboljšaju odnosi EU sa susedima, uključujući i one koji prolaze kroz dug proces pridruživanja bloku. „Ovo je dobro za mir, za bezbednosni poredak. To je dobro za ekonomski razvoj i za prosperitet”, rekao je on.

Predsednik Srbije Aleksandar Vučić u Pragu je dobio priliku da učestvuje na Okruglom stolu o energetici, ekonomiji i klimatskim pitanjima, da se sastane s nemačkim kancelarom Olafom Šolcem, češkim predsednikom Milošem Zemanom i predsednicom Evropske komisije Ursulom fon der Lajen. Na sastanku s potpredsednikom Evropske komisije, koji je ujedno i evropski komesar

za promociju Evropskog načina života Margaritisom Shinasom, predsednik Vučić je izjavio da Srbija planira da do kraja godine uskladi svoju viznu politiku s politikom Evropske unije.

(Ne)upitna svrha

Još nije poznato kako će zajednica biti strukturisana, kako će se donositi odluke, ali i koji će biti kriterijumi za uključivanje u njen rad. Prva prilika da se nešto otkrije biće, već sada najavljen, sastanak EPC-a u Kišinjevu (Moldavija) na proleće 2023. Predsedavanje sastancima zajednice odvijaće se po sistemu rotacije, a nakon Moldavije, na redu su Španija i Velika Britanija.

Dodatno pitanje koje se postavlja jeste: koja je svrha novog evropskog foruma kada je kontinent već tonuo pod teretom postojećih tela i organizacija sa zbujujućim akronimima, od Saveta Evrope (SE) do Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS)?

Kako prenose strani mediji, jedan visoki francuski zvaničnik izjavio je: „Izazov će biti činjenica da su nam potrebne veštine sistema EU, ali ne i alati. Drugim rečima: kako EPC može unaprediti saradnju na zajedničkim projektima bez institucionalizacije kojoj bi se UK i druge članice koje nisu članice EU mogle prikloniti?”

Neki od predloga za dalje funkcionisanje ove političke zajednice jesu da bi mogla da funkcioniše bez veta i da radi u geopolitički relevantnim oblastima koje još nisu u nadležnosti EU, uz obezbeđivanje finansijskih sredstva za dublju saradnju u oblasti energetike i klime, bezbednosti i odbrane, kao i ekonomsku i društvenu konvergenciju.

Iako je čitava priča o Evropskoj političkoj zajednici obavijena velom neznanja i nagađana, ono što je sigurno, Evropska politička zajednica je velika stvar – za početak, za odnose EU i Velike Britanije.

Nastaviće se...

*Andrijana Lazarević,
RESECO*

Srbija i medijske (ne)slobode **NAGRAĐENI ZA KRŠENJE KODEKSA**

Zakonom o slobodi medija Evropska unija će pokušati da uredi niz oblasti koje su identifikovane kao kritične i ugrožavajuće po razvoj i opstajanje demokratskih praksi unutar zemalja članica i da odgovori na pretnje koje su se nadvile nad nezavisnim novinarstvom. Za to vreme, kod nas, stanje u medijima može se opisati kao uporno kretanja u suprotnom smeru od onog koji je Unija sebi zacrtala.

„Svetu u kojem novinarstvo ima moćne neprijatelje, potrebni su i snažni saveznici”, svojevremeno je izjavila Vera Jurova, evropska komesarka za vrednosti i transparentnost. Ova rečenica odslikava današnju situaciju – društva u kojima su novinari mete različitih napada, u kojima je politički uticaj na uredništvo sve uobičajeniji, a medijska sloboda sintagma koja zvuči daleko, skoro pa nedostižno.

Uzevši u obzir ovaj negativan trend, sve prisutniji u pojedinim zemljama Evropske unije, a još češće u državama izvan nje, te posledicama koje on ima po društvo, Evropska komisija donela je odluku da usvoji **Evropski akt o slobodi medija** – zakon

koji će dodatno zaštititi novinare, obezbediti njihov nezavisniji rad i veću slobodu od političkog uticaja.

Ova uredba, koja sadrži i niz preporuka i primera dobre prakse, usredsređuje se i na uredničku nezavisnost i otkrivanje sukoba interesa, te podrazumeva transparentniju dostupnost podataka o vlasništvu medija. Zakonom su obuhvaćena i pitanja poput nezavisnog i stabilnog finansiranja medija, ugrožavanja slobode i zastrašivanje novinarki i novinara, zaštite medijskog sadržaja na internetu, kao i da svaka zakonodavna ili regulativna mera mora biti propisno opravdana.

Zakonom o slobodi medija Evropska unija će pokušati da uredi i ostale oblasti koje su identifikovane kao kritične i ugrožavajuće po razvoj i opstajanje demokratskih praksi unutar zemalja članica i da odgovori na pretnje koje su se nadvile nad nezavisnim novinarstvom.

Srpska posla

Za to vreme, kod nas, stanje u medijima se može opisati kao uporno kretanja u suprotnom smeru od onog koji je Unija sebi zacrtala.

Uzevši u obzir ovaj negativan trend, sve prisutniji u pojedinim zemljama Evropske unije, a još češće u državama izvan nje, te posledicama koje ima po društvo, Evropska komisija donela je odluku da usvoji Evropski akt o slobodi medija – zakon koji će dodatno zaštititi novinare, obezbediti njihov nezavisni rad i veću slobodu od političkog uticaja.

Javnost je još jednom uznemirena, žrtve retraumatizovane, a žene zgrožene i zaplašene skorašnjim objavljivanjem intervjua sa serijskim silovateljem u tabloidu upitnog moralnog kredibiliteta, no ogromnog tiraža. Iako su novinarska udruženja reagovala i intervju okarakterisala kao grubo kršenje Kodeksa novinara, nadležne institucije u ovom slučaju jedino su videle povod za ponovno privođenje prestupnika. Ali ne i urednika tabloida koji je ovaj „megaekskluzivan” intervju objavio.

Štaviše, pomenuti glavni i odgovorni urednik pohvalio se svojim „herojskim” činom na više televizija, onih koje otvoreno podržavaju vladajuću strukturu, rekavši da je namera objavljivanja takvog sadržaja bila da nasilnika skloni sa ulica, te da pomogne ženama u Srbiji.

U iščekivanju epiloga slučaja Informer, dočekao nas je Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije u kome je ocenjeno da na polju slobode izražavanja naša zemlja nije zabeležila nikakav progres.

S druge strane, žene i devojčice u Srbiji evidentno ne veruju u njegove dobre namere, čim se iz nedelje u nedelju okupljaju ispred redakcije ovog tabloida, protestujući i pozivajući nadležne da reaguju na očigledno kršenje Kodeksa novinara i da spreče dalju zloupotrebu javnog prostora zarad sticanja profita.

Podsećanja radi, ovaj tabloid, iako predvodnik u broju lažnih vesti na naslovnim stranicama u 2021, a i pre toga, uredno je

dobijao novac iz budžeta Republike Srbije. Prema pisanju portala Raskrikavanja, radi se, samo u prošloj godini, o ukupnoj sumi od oko 136.000 evra kroz medijske konkurse i reklamne ugovore. Iz istog izvora saznajemo da je pomenuti medij tokom 2021. godine objavio čak 275 netačnih, pristrasnih ili neutemeljenih naslova, što nije predstavljalo prepreku ni za crpljenje budžeta grada Beograda u iznosu od 5,5 miliona dinara.

A u međuvremenu...

U iščekivanju epiloga ovog slučaja, dočekao nas je **Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije** u kome je ocenjeno da na polju slobode izražavanja naša zemlja nije zabeležila nikakav progres. Pažnju su usmerili i na rad Regulatornog tela za elektronske medije i naročito na njihovu odluku o dodeli nacionalnih frekvencija televizijama za narednih osam godina.

Naime, ni poslednji izbor za nacionalnu frekvenciju u Srbiji nije prošao bez prašine i spekulacija da se radi o političkom uplivu, pre nego istinskoj oceni i odluci nadležnih – REM-a. Da je REM proteklih godina valjano obavljao svoj posao i uzeo u obzir analize emitovanog sadržaja televizija i njihovu podudarnost sa standardima koje propisuje zakon, verovatno se ne bi dogodilo da ista četiri medija, koja su bila upozoravana upravo od REM-a da krše svoje zakonske obaveze, iznova dobiju dozvolu za nacionalnu pokrivenost. A dogodilo se...

Ocena Evropske komisije, navedena u Izveštaju o napretku Srbije, čini se kao logična posledica hroničnog guranja pod tepih problema s kojima se naši novinari i novinarke svakodnevno suočavaju, a preporuke koje se odnose na intenzivnije aktiviranje Srbije na polju zaštite slobode izražavanja i primeni medijske strategije treba da predstavljaju pravac kome u narednom periodu težimo.

Desilo se i to da smo, prema rezultatima poslednjeg izveštaja Reportera bez granica, za čak 14 pozicija bolje rangirani nego prethodne godine. Iako lepo zvuči, ovo je privid napretka, jer nije potrebna dublja analiza kako bi se uočilo da smo još lošije ocenjeni – 61,51 u odnosu na 67,97 iz 2021. godine.

U istom Izveštaju navodi se i da, iako smo država s dobrim pravnim okvirom, novinarima i novinarkama u Srbiji prete politički pritisci i nekažnjivost zločina počinjenih nad njima. Štaviše, novinarke su i dalje su na meti verbalnih, a neretko i fizičkih napada kako zbog svog izveštavanja, tako i zbog svog pola.

Freedom haus (*Freedom House Report*) u svom godišnjem osvrtu na stanje sloboda u svetu iz 2022. godine navodi sličnu tezu

– da je sloboda medija narušena uprkos Ustavu Republike Srbije koji garantuje slobodu štampe. Za najznačajnije istraživačke priče novinari i novinarka bivaju „nagrađivani” pretnjama, zastrašivanjem, tužbama ili krivičnim prijavama; na dnevnom nivou suočavaju se s pritiskom uređivačke politike medija za koji rade, te i ne iznenađuje što se novinarstvo u Srbiji odlikuje visokom stopom autocenzure.

Stoga se ocena Evropske komisije, navedena u Izveštaju o napretku Srbije, čini kao logična posledica hroničnog guranja pod tepih problema s kojima se naši novinari i novinarka svakodnevno suočavaju, a preporuke koje se odnose na intenzivnije aktiviranje Srbije na polju zaštite slobode izražavanja i primeni medijske strategije treba da predstavljaju pravac kome u narednom periodu težimo.

Ako želimo da kao društvo napredujemo ka demokratskom uređenju, ne treba da izgubimo iz vida da su sloboda štampe i medijski pluralizam važan stub demokratije i vladavine prava. U tom smislu, u zemlji čiji su mediji preplavljeni propagandom, senzacionalizmom i lažnim vestima, a koje je u procesu evrointegracija, novi Evropski zakon o slobodi medija treba ozbiljno uzeti u razmatranje tokom predstojećeg rada na izmenama i dopunama ovdašnjih zakona.

*Tijana Obradović,
Beogradska otvorena škola*

Srbija i neusklađivanje sa spoljnom politikom Evropske unije

NOVA BOLJKA ZA PRISTUPNE PREGOVORE

Dok države kandidati za članstvo u regionu imaju gotovo stoprocentnu usaglašenost spoljne politike sa Evropskom unijom, procenat usaglašenosti Srbije u proteklih pola godine dodatno je opao. Analiza Centra za međunarodne i bezbednosne poslove (ISAC) pokazala je da je od 1. januara do 30. juna 2022. godine, EU izdala ukupno 78 spoljnopolitičkih deklaracija. Od tog broja, zvanični Beograd uskladio se sa njih 34.

„Napredak koji je Srbija ostvarila u pogledu usklađivanja sa spoljnopolitičkim deklaracijama i merama EU tokom prethodne dve godine praktično je poništen ruskim priznanjem nezavisnosti Donbasa 22. februara i invazijom na Ukrajinu koja je počela 24. februara. Zbog ovih događaja, odnosno zbog povećanja deklaracija koje je EU izdala u vezi s konfliktom u Ukrajini, stopa usklađenosti Srbije je samo 44%, što predstavlja pad u odnosu na prošlogodišnjih 61%, pa čak i 56% iz 2020”, naveo je ISAC Fond u „Analizi usklađenosti Srbije sa spoljnopolitičkim deklaracijama i merama Evropske unije: Polugodišnji pregled za 2022”.

Kao što je to bio slučaj i ranije, Srbija se nije usklađivala sa onim deklaracijama i merama čija su tema Ruska Federacija i Narodna Republika Kina, ruski i kineski državljani ili njihovi interesi.

Autor Analize Igor Novaković kaže za *European Western Balkans* da je činjenica da je fokus spoljnopolitičkih akcija Evropske unije u proteklom periodu bio usmeren prema Ruskoj Federaciji, sa čim je Srbija odbijala da se uskladi.

„Velika većina deklaracija i mera sa kojima se nismo uskladili u manjoj ili većoj meri povezana je sa Rusijom. Ima svega

Izvor: European Western Balkans

nekoliko njih koje nisu u vezi sa Ruskom Federacijom, već u vezi sa Kinom”, kaže Igor Novaković.

Prema njegovim rečima, glavni zaključak je da je usklađenost Srbije sa spoljnom politikom EU opala gotovo za 20% u odnosu na prethodnu analizu ISAC Fonda.

Usaglašavanje daleko od očiju javnosti

Analiza ISAC Fonda ipak je pokazala da je bilo poboljšanja u pogledu usklađivanja s deklaracijama, posebno u vezi s Rusijom, ali zbog ozbiljnosti situacije u Ukrajini i EU one nisu na odgovarajući način primenjene. Ipak, većina deklaracija i mera s kojima se Srbija nije uskladila bila je na ovaj ili onaj način povezana sa Rusijom, dok su ostale teme činile samo mali deo ukupnog broja.

Nije malo onih glasova unutar Evropske unije koji zastupaju stav da bi usklađivanje sa Zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom trebalo da bude uslov za dalji napredak Srbije na putu ka Evropskoj uniji.

„Srbija se prvi put u poslednjih dvanaest godine uskladila sa nekom od deklaracija i mera usmerenih protiv Rusije. Pre ruske invazije na Ukrajinu, Srbija se uskladila sa tri 'političke' deklaracije: prvom protiv ruskih sajber-napada na Ukrajinu, drugom u podršci pružanja usluga diplomatskog prisustva EU u glavnom gradu Ukrajine Kijevu i konačno, samo nekoliko dana pre invazije, protiv gomilanja ruske vojske na granicama sa Ukrajinom. Srbija se, takođe, uskladila i sa deklaracijom protiv priznavanja nezavisnosti Donjecka i Luganska 22. februara”, podsećaju iz ISAC-a.

EU je 12. marta objavila da se Srbija, između ostalih partnerskih država, uskladila s revizijom sankcija bivšem predsedniku Ukrajine Viktoru Janukoviču i drugim povezanim licima, koje su inicijalno uspostavljene odlukom Saveta EU iz 2014. godine, a što predstavlja prvo usaglašavanje Srbije kada je reč o EU sankcijama Rusiji. Zanimljivo je da je odluka EU usvojena 3. marta, a čini se da se Srbija s njom uskladila pred posetu nemačke ministarke spoljnih poslova Analene Berбок Srbiji 11. marta.

Igor Novaković podseća da je javnost u Srbiji saznala za uvođenje sankcija Belorusiji 2020. godine, onda kada su to objavili iz Evropske unije, dodajući da sumnja da bi bilo ikakve objave zvaničnog Beograda, da to nisu uradili međunarodni partneri.

Zvanični Beograd se osvrće na usklađivanje za spoljnom politikom EU jedino kada je reč o godišnjim izveštajima Evropske komisije o napretku ili u slučaju vanrednih okolnosti kao što je to bilo 2014. godine kada se desilo rusko zauzimanje Krima i otpočeo rat u istočnoj Ukrajini i sada.

Poglavlje 31 – fokus pregovora?

Nije malo onih glasova unutar Evropske unije koji zastupaju stav da bi usklađivanje sa Zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom trebalo da bude uslov za dalji napredak Srbije na putu ka Evropskoj uniji.

To je i stav Evropskog parlamenta, iskazan u Nacrtu rezolucije koja će se sredinom novembra naći pred poslanicima EP na plenarnoj sednici u Strazburu. U tekstu rezolucije, Evropski parlament preporučuje državama članicama EU da se sa Srbijom napreduje u pregovorima samo ukoliko se zemlja uskladi sa sankcijama Rusiji i ostvari vidljiv napredak u reformama povezanim s vladavinom prava i stanjem demokratije.

Luka Šterić, istraživač Beogradskog centra za bezbednosnu politiku (BCBP), za EWB kaže da je rat u Ukrajini samo pojačao fokus na pitanje zajedničke spoljne i bezbednosne politike, što je i pre bilo važno za Evropsku komisiju, koja je sebe definisala kao „geopolitički deo Unije”.

„Srbija, izdvojivši se od ostalih kandidata odlukom da ne uvede sankcije, stavila je to sebi kao jedno od centralnih pitanja za pregovore i za svaki dalji napredak na putu ka Evropskoj uniji. A ne deluje mi da će se stav Srbije promeniti”, kaže Luka Šterić.

On ocenjuje da više neće biti u centru pažnje koliko je Srbija procentualno usklađena sa EU u ovoj oblasti, kao što je to bio slučaj ranije, nego će biti važno i u kojima oblastima se saglasila. Luka Šterić dodaje da to znači da će usklađivanje s merama protiv Rusije sigurno biti u fokusu Poglavlja 31.

Prema njegovim rečima, o daljem otvaranju pregovaračkih poglavlja i klastera bez sankcija Rusiji se neće ni raspravljati u narednom periodu ukoliko Srbija ne promeni svoju poziciju. S druge strane, on veruje da neće biti nikakvih sankcija za Srbiju zbog odluke o neusklađivanju.

Prema rečima Luke Šterića o daljem otvaranju pregovaračkih poglavlja i klastera bez sankcija Rusiji se neće ni raspravljati u narednom periodu ukoliko Srbija ne promeni svoju poziciju. S druge strane, on veruje da neće biti nikakvih sankcija za Srbiju zbog odluke o neusklađivanju.

„Prošao je prosto momenat kada se od Srbije to očekivalo da uradi. Mislim da je svima u Briselu jasno da od toga nema ništa, kao i da pritisci nemaju nekog velikog smisla. Dva glavna razloga za to su što unutar same EU postoje podele oko toga šta treba, a šta ne treba uključiti u sankcije, a drugi razlog je, što već dugo figurira kao centralna tema ovde, jeste pitanje

regionalne stabilnosti i uloge koju Srbija ima u tom pogledu”, smatra Luka Šterić.

Igor Novaković je saglasan u oceni da bi usklađivanje sa zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom moglo u nekom budućem periodu da bude u fokusu pregovora, ali napominje da u obzir treba uzeti čitavu kalkulaciju i druge faktore poput stabilnosti i bezbednosti.

Igor Novaković napominje da je od početka ruske invazije stvorena loša slika o Srbiji, pre svega u onim državama koje su osetljive na poteze Ruske Federacije, dodajući da će to ostaviti dugoročne posledice na poverenje tih država članica u namere Srbije.

„Zapadni Balkan je 'neuralgična tačka' i ja mislim da je i Zapadu, a i Evropskoj uniji, stalo da se Srbija pre svega ponaša konstruktivno”, smatra Igor Novaković.

On ipak napominje da je od početka ruske invazije stvorena loša slika o Srbiji, pre svega u onim državama koje su osetljive

na poteze Ruske Federacije, dodajući da će to ostaviti dugoročne posledice na poverenje tih država članica u namere Srbije.

„Verujem da EU neće odstupiti od nastavka procesa evropskih integracija i da će regionu, pa i Srbiji, biti nešto ponuđeno. Onda bi se moglo očekivati da se ovo pitanje snažnije stavi na sto i da se pokrene jači politički dijalog vezan za usklađivanje Srbije sa ZSBP”, zaključuje Igor Novaković.

*Sofija Popović
European Western Balkans*

Zelena agenda, teorija i praksa TAPKANJE U MESTU

Postoje li razlike u ocenama napretka Srbije kada je reč u usklađivanju zakonodavstva s pravnim tekovinama EU povezanim s Poglavljem 27, u Izveštaju Koalicije 27 i Izveštaju Evropske komisije? Dokle je Srbija zaista stigla u oblasti zaštite životne sredine? Kada se sve uzme u obzir, koja je granica između ograničenog napretka i nazadovanja.

Prethodni izveštajni period u Srbiji obeležen je sve većim interesovanjem za stanje životne sredine, što se konačno aktualizovalo ekološkim protestima na jesen 2021. godine. U istom periodu, Evropska unija jasno je proklamovala da će oporavak od pandemije biti u duhu Evropskog zelenog dogovora i njegovih ciljeva. Za to vreme, u pregovorima sa EU, Srbija je otvorila Klaster 4 – Zelena agenda i održiva povezanost, koji uključuje i Poglavlje 27 – Životna sredina i klimatske promene. U ovakvom političkom i društvenom kontekstu, novi izveštaj Koalicije 27 (K27) **Korak napred, nazad dva** predstavlja vredan pregled informacija o usklađivanju zakonodavstva Srbije s pravnim tekovinama EU u oblasti zaštite životne sredine i Poglavlja 27, od januara 2021. do marta 2022. godine. Isto se može reći i za najnoviji Izveštaj Evropske komisije (EK) o Srbiji. Iako izveštaji ne pokrivaju identičan period, ključni nalazi i preporuke se u velikoj meri poklapaju.

Što se klimatskih promena tiče, postignut je kvazinapredak. Usvojen je dugo očekivani i dugo pripremani Zakon o klimatskim promenama, ali je on praktično nesprovodiv, jer nedostaju brojni podzakonski akti koji bi bliže uredili oblasti na koje se Zakon odnosi.

Generalna ocena Izveštaja K27 jeste da se Srbija udaljava od ciljeva Evropske unije u ovoj oblasti. Oporavak od pandemije u EU obeležen je ojačanim naporima ka dekarbonizaciji i dostizanju ciljeva Evropskog zelenog dogovora. S druge strane, prenošenje, a naročito primena pravnih tekovina EU iz ove oblasti u domaće zakonodavstvo ide sporo. Naime, iz Pregovaračke pozicije Srbije za Poglavlje 27 jasno je da su rokovi za transpoziciju i sprovođenje određenih akata istekli. Stoga je naziv Izveštaja K27 sasvim prikladan. Kao najveći problemi prepoznati su: ograničavanje učešća javnosti u

procesima donošenja odluka, nedonošenje, a posebno nesprovođenje ključnih pravnih akata, nedostatak kapaciteta centralne i lokalnih vlasti i nedovoljno informacija o finansijskim sredstvima koja su izdvajana za projekte.

S druge strane, u Izveštaju Evropske komisije navodi se da je Srbija dostigla „određeni nivo pripremljenosti u polju životne sredine”, što na skali od 1 do 5 predstavlja ocenu između 2 i 3. Sličnu ocenu dobili smo i po pitanju napretka koji je ocenjen

Izvor: Koalicija 27

kao „ograničen”, najviše zbog uvećanja finansijskih izdataka za životnu sredinu od 50%, unapređenja prekogranične saradnje, kao i otpočinjanja izrade Integrisanog nacionalnog i energetskog klimatskog plana (INEKP). Ipak, do usvajanja nekih značajnih zakonodavnih i strateških dokumenata još uvek nije došlo. Preporuke iz prethodnog Izveštaja EK su u velikoj meri relevantne i sada, što ukazuje da Srbija sporo napreduje u ovoj oblasti. Usmerene su ka ojačanju administrativnih i finansijskih kapaciteta i na lokalnom i nacionalnom nivou, dodatnom naporu ka sprovođenju propisa i na kraju, usvajanju i adekvatnom sprovođenju Integrisanog nacionalnog energetskog i klimatskog plana (INEKP) u skladu sa Zelenom agendom EU za Zapadni Balkan.

Izveštaj Evropske komisije je u skladu s nalazima Koalicije 27. Prema Komisiji, potrebno je usvojiti Indeks kvaliteta vazduha EU, uvećati kapacitete Agencije za zaštitu životne sredine za monitoring kvaliteta vazduha i hitno reagovati na zagađenje izazvano radom elektrane „Kostolac B”.

Iako je u oblasti horizontalnog zakonodavstva došlo do uvećanja aktivnosti, ključni akti, odnosno Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu i Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu nisu usvojeni. Praksa limitiranja učešća javnosti u donošenju dokumenata javnih politika je nastavljena. Tako su, na primer, Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o vodama i Predlog izmena Zakona o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine ušli u skupštinsku proceduru po hitnom postupku, bez ikakvog učešća javnosti.

U izveštaju Evropske komisije situacija je slično ocenjena. Zakonodavni okvir u ovoj oblasti ocenjen je visokom ocenom usklađenosti, ali je dodatan rad neophodan na unapređenju Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu i Strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu. Kao i u Izveštaju Koalicije, osuđene su prakse rasparčavanja projekata, u kojima se jedan projekat sa značajnim uticajem na životnu sredinu podeli na više malih kako bi se izbegla potreba za sprovođenjem procene uticaja na životnu sredinu. Jedina suštinska razlika tiče se prekograničnih konsultacija. Dok je prema mišljenju Komisije u toj oblasti ostvaren napredak, zbog činjenice da se Nacrt Prostornog plana Republike Srbije od 2021. do 2035. godine (PPRS) nalazi na javnom uvidu u Bugarskoj i Rumuniji, u Izveštaju K27 se jasno navodi da je Srbija prekasno uputila obaveštenje susednim zemljama, prekršivši time Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu.

Što se klimatskih promena tiče, postignut je kvazina napredak. Usvojen je dugo očekivani i pripreman Zakon o klimatskim promenama, ali je on praktično nesprovediv, jer nedostaju brojni

podzakonski akti koji bi bliže uredili oblasti na koje se Zakon odnosi. Dodatni problem Zakona jeste činjenica da njime nisu obuhvaćene sve obaveze Srbije koje proističu iz Pariskog sporazuma i članstva u Energetskoj zajednici, poput Nacionalno određenih doprinosa i izveštavanja o njihovom sprovođenju. Počela je izrada Integrisanog nacionalnog energetskog i klimatskog plana (INEKP), kako bi se usaglasili ciljevi nulte emisije do 2050. godine sa ciljevima EU. Međutim, kako se navodi u izveštaju K27, nasuprot preporukama Komisije da se INEKP izradi na transparentan i participativan način, javnost je uključena kasno u izradu dokumenta, godinu dana nakon formiranja javnih grupa. Navodi se i da politika klimatskih promena nije integrisana u druge sektore, što znatno otežava njeno sprovođenje. Kao primer predstavljen je slučaj Nacrta PPRS-a, u kome se predviđa izgradnja novih termoelektrana, što je u suprotnosti s proklamovanim ciljevima klimatske politike Evropske unije.

Izveštaj Komisije prati ovu liniju nalaza Izveštaja Koalicije 27 i preporučuje da Srbija uveća napore ka diverzifikaciji izvora energije, razvoju obnovljivih izvora energije i smanjenju energetskog intenziteta kako bi se približila ciljevima Zelene agende. Jedna od razlika jeste što je EK ocenila dosadašnji proces izrade INEKP-a kao proces sa širokom participacijom zainteresovanih strana.

Kao zaključak, u prethodnom periodu, Srbija je ostvarila, u najoptimističnijem smislu, ograničen napredak. Ako se u obzir uzmu najnoviji naponi EU u oporavku od pandemije i stremljenje ka Evropskom zelenom dogovoru, pitanje je da li je došlo do bilo kakvog napretka ili je, u tom kontekstu, Srbija čak i nazadovala.

U oblasti kvaliteta vazduha, usklađenost s pravnim tekovinama EU je u Izveštaju EK ocenjena kao da je na dobrom nivou. Potrebno je doneti izmene Zakona o zaštiti vazduha kako bi se taj proces dovršio, ali to nije učinjeno u izveštajnom periodu. Nacionalni program zaštite vazduha je u fazi izrade. Vazduh u Srbiji je veoma lošeg kvaliteta. Kao jedan od najvećih problema identifikovano je nepoštovanje Nacionalnog plana za smanjenje emisija, koje je oslikano u višestrukom prekoračenju dozvoljenih emisija sumpor-dioksida iz termoenergetskih postrojenja obuhvaćenih dokumentom. Pored toga, kako se navodi u Izveštaju K27, prekomernoj koncentraciji PM10 i PM2.5 čestica bilo je izloženo gotovo 2,5 miliona građana. Primetan je i trend širenja mernih stanica za merenje kvaliteta vazduha, kao i povećanja pouzdanosti podataka, ali oko 1,35 miliona građana još uvek nema informacije o zagađenju vazduha, pošto je lokalni monitoring nedovoljno razvijen.

Izveštaj Evropske komisije je u skladu s nalazima Koalicije 27.

PREDSTAVLJAMO

Prema Komisiji, potrebno je usvojiti Indeks kvaliteta vazduha EU, uvećati kapacitete Agencije za zaštitu životne sredine za monitoring kvaliteta vazduha i hitno reagovati na zagađenje izazvano radom termoelektrane „Kostolac B”.

Sve u svemu, nalazi ova dva izveštaja su u velikoj meri saglasni. Svakako, Izveštaj Evropske komisije pisan je diplomatskim jezikom i s nešto optimističnijim procenama. Kao zaključak, u prethodnom periodu, Srbija je ostvarila, u najoptimističnijem smislu ograničen napredak. Ako se u obzir uzmu najnoviji naponi EU u oporavku od pandemije i stremljenje ka Evropskom zelenom dogovoru, pitanje je da li je došlo do bilo kakvog napretka ili je, u tom kontekstu, Srbija čak i nazadovala.

*Damir Dizdarević i Lazar Jovčić,
Beogradska otvorena škola*

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

Beogradska otvorena škola
Bulevar oslobođenja 177
11000 Beograd, Srbija

T: +381 60 3061 342

E: eupregovori@bos.rs

W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs

S: facebook.com/bos.rs

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Beogradska otvorena škola

Stalo nam je do vašeg mišljenja –
ukoliko imate komentar, kritiku ili sugestiju
kako da poboljšamo Bilten, javite nam
se na mejl eupregovori@bos.rs.

Ukoliko ne želite da nastavimo da vam šaljemo Bilten,
o tome nas možete obavestiti na isti mejl.

Molimo vas da imate razumevanja ukoliko vam
nakon odjave stigne naredni broj Biltena –
sistemu treba vremena da prepozna
izmene u broju pretplatnika.